

HİTİT ÇİVİ YAZILI KAYNAKLARINDA LÜ *zilupurijatalla*- GÖREVLİSİ*

Yasemin ARIKAN

Hititçe çivi yazılı belgeler arasında, yeni “evler” yani tapınak ya da saray gibi kralî bir yapının inşa edilmesi sebebiyle icra edilen ve “inşa ritüeli” olarak adlandırılan yazıtlar mevcuttur. Bu ritüelleri Hatti kökenli ve Mezopotamya kökenli “inşa ritüelleri” olmak üzere iki ana grup altında toplamak mümkündür. Mezopotamya kökenli “inşa ritüelleri”nde Hurri etkisi ve Hurrice kült terimleri mevcuttur. Hatti kökenli “inşa ritüelleri” ise Hattice pasajlar, tanrı adları ve kült görevlileri içermektedir. Araştırmamızın konusunu özellikle Hatti kökenli “inşa ritüelleri”nde rahip unvanıyla görev alan LÜ *zilupurijatalla*- oluşturmaktadır.

D) Kelime hakkında görüşler

LÜ *zilupurijatalla*- kelimesi, Zilipuri ve *-talla*-¹ suffixi ile teşkil edilmiş bir nomina actoristir². Kelimenin diğer bir varyantı da

* Kısaltmalar için bkz. J. Friedrich - A. Kammenhuber, HW², 1975 vd. ve H. G. Güterbock - H. A. Hoffner, CHD, 1980 vd.

¹ Esasen *-talla*- suffixi Hititçe’de bulunmamaktadır. *-dalla*- soneki *ti* ile yazılmış biçimde münferit olarak görülmektedir (örn. LÜ *kušanattalla*-, LÜ *tarnattalla*-). Hititçe *-dalla*- suffixi tarihî zaman içersinde ortaya çıkmış olup, °*d-al(l)a*-’nın yanlış ayırımından kaynaklanmaktadır. Bu da Hititçe’ye ödünç alınmış Luvice *-alli-* ekiyle *-d* ile biten isimlerden yapılan türetmelere dayanmaktadır. Orta ve yeni Hititçe’de *-dalla*- suffixinin kullanımı yaygınlaşmıştır. Bu konuda bkz. N. Oettinger, ZVS 99, 1986, 47. Aynı şekilde E. Rieken de StBoT 44, 1999, sayfa 118’de Hititçe’de nomina agentis türetiminde kullanılan *-at(t)alla*- suffixinde *-att-* ve aidiyet suffixi *-alla*-’nın bir yığılmasının söz konusu olduğunu, *-alla*- suffixinin Luvice’den ödünç alınan *-alli-* köklerinin tesiriyle ortaya çıktığını, bu ödünç alış sırasında Hititçe’deki *-ala*-’dan dolayı *-alla*-’ya dönüştüğünü, Hitit dil tarihinin akışı içersinde *-att-alla*- yerine, *-(a)talla*- olarak geliştiğini söyleyerek, bunların yanlış hece ayırmaları sonucunda *-alli-* (Hititçe *-alla-*) ile biten sözlerin ortaya çıktığını, bunlardaki esas sözcüğün dental seslerle bitenler olduğunu (örn. Luvice *irhuit-alla/i*-→Hititçe *irhuit-alla*-→*irhui-talla*-), N. Oettinger, ZVS 99, 1986, 43 -

^{LÜ} *zilipuratalla*-³dir. ^{LÜ} *zilipuri̇atalla*- sözcüğünün Hatti kökenli tanrı Zilipuri⁴ ile yakın ilişkisi, Hititoloji biliminin ilk yıllarından beri bilinmektedir. E. Laroche⁵, ^{LÜ} *zilipuri̇atalla*-ya “prêtre de Zilipuri” anlamını vermektedir. S. Alp⁶, *-al(l)a-*⁷nin menşe bakımından bir aidiyet eki olup, meslek adlarının teşkiline yarayan unsur olarak kullanılışının ikinci derecede olduğuna ve bu kullanılışın asıl vazifesinin kapsamı içine girdiğine dikkat çekmektedir. Kendisi, *-(a)talla-* ve *-(a)talli-* ile biten sözlerin, *-al(l)a-* ve *-al(l)i-* teşkillerine paralel olarak değerlendirilmesi gerektiğini bildirerek, ^{LÜ} *zilipuri̇atalla*-yı “^DZilipuri'nin rahibi” aslında “Zilipuri'ye ait” demek olacak şekilde açıklamaktadır⁷. J. Friedrich⁸, ^{LÜ} *zilipuri̇atalla*-ya “Priester des (Gottes) Zilipuri” karşılığını vermektedir. A. Kammenhuber⁹, ^{LÜ} *zilipuri̇atalla*-nın “Priester des (protohatt.) Gottes Zilipuri” anlamına geldiğini bildirerek, kelimenin diğer bir varyantının da ^{LÜ} *zalipurratallaš* olduğunu söylemekte, bunun Protohattice'de uzun süredir bilinen vokal değişmesinin etkisiyle ortaya çıktığını açıklamaktadır. Yine aynı otorite¹⁰, ^{LÜ} *zilipuri̇atalla*- için, “Priester des (hatt.) Gottes Zilipuri” anlamını tekrarlamaktadır. N. van Brock¹¹, ^{LÜ} *zilipuri̇atalla*- ve ^{LÜ} *zalipurratalla*-ya “prêtre du dieu Zilipuri” demekte, P. Reichert¹² de *zilipuri̇atalla*- ve *zalipurratalla*-kelimelerine, karşılaştırmalı olarak, sözlüğünde yer vermektedir. H.

47'ye dayanarak açıklamaktadır. Adı geçen yazar, eserinin 119. sayfasında *-att-* + *-alla-* olarak yapılan analizin hala geçerli olduğunu, daha önce ispat görmemiş *att-* köklerinin mevcudiyeti için, *-att-alla-*³dan çıktığı konusuna dikkatle yaklaşmak gerektiğini, böylece “tanrı Zilipuri'nin rahibi” anlamına gelen ^{LÜ} *zipuriatallaš*³in temelinde ***zilipuriatt-* kelimesi olan bir soyut sözcük olmadığını, daha kompleks bir suffix ile ilgili olması gerektiğini bildirmektedir.

² Bkz. J. Friedrich, HE I², 1960, 39, §46b; H. Kronasser, EHS 1, 1966, 177.

³ KUB XI 35 ay.V 10' ^{LÜ} *zi-li-pu-ri-ja-tal-li-uš* // KUB XLVI 1 ay.III 6' ^{LÜ} *zi-li-pu-ra-tal-li[-]*; KUB LVIII 34 ay.IV 7' ^{LÜ} *zi-li-pu-ra-tal-li*, 11' ^{LÜ} *zi-li-pu-ra-tal-la-an*; KBo XXXVII 29 ay.IV 7' ^{LÜ} *zi-li-pu-ra-tal-la-aš-*; KBo XXIII 92 öy.II 9' ^{LÜ} *zi-li-pu-ra-tal-le-eš* vs.

⁴ ^DZilipuri için bkz. E. Laroche, Rech., 1947, 39 ve B. H. L. van Gessel, Onomasticon of the Hittite Pantheon, Part I, HbOr Erste Abt., Bd.33, Leiden - New York - Köln, 1998, 581 vd.

⁵ E. Laroche, RA 41, 1947, 74.

⁶ S. Alp, Belleten XIII/50, 1949, 264 vd. d.n. 98 ve d.n. 99.

⁷ S. Alp, Belleten XIII/50, 1949, 267 vd. d.n. 110.

⁸ J. Friedrich, HW, 1952, 261.

⁹ A. Kammenhuber, MSS 14, 1959, 74.

¹⁰ A. Kammenhuber, RHA XX/70, 1962, 3.

¹¹ N. van Brock, RHA XX / 71, 1962, 84.

¹² P. Reichert, RHA XXI / 73, 1963, 67.

Kronasser¹³, *zipurijatalla-* kelimesini *-talla-* suffixi altında göstermekte “ein Priester des Gottes *Zilipuri*” olarak açıklamaktadır. H. A. Hoffner¹⁴, *zipurijatalla-*’ya “priest of ^DZilipuri” anlamını vermektedir. Daha sonraki yıllarda A. Kammenhuber’in¹⁵ *zipurijatalla-* (*zalipurratalla-*) için “Priester des hatt. Gottes *Zilipuri*” görüşünü tekrarladığını görüyoruz. H.-S. Schuster¹⁶, ^{LÜ}*zipurijatalla-* ve ^{LÜ}*zalipurratalla-*’nın tanrı *Zilipuri/Zalipura* ile ilişkili olduğunu bildirmektedir. F. Pecchioli Daddi¹⁷, *zalipur(i)atalla-* kökü altında “sacerdote di *Zilipuri*” karşılığını vererek, eserinde ayrıca ^{LÜ}*zipurijatalla-*’ya¹⁸ yer vermemekte, bu görevliyi *zalipur(i)atalla-* altında değerlendirmektedir¹⁹. J. Tischler²⁰, ^{LÜ}*zipurijatalla-* (*zipuratalla-*, *zalipuratalla-*)’nın “ein Funktionär, Priester des Gottes *Zilipuri*” anlamına geldiğini bildirmektedir. Aynı eserin 110. sayfasında ^{LÜ}*zipurijatalla-*’nın ise “Funktionär, der mit dem *zippuri(ia)-* Gebäck beschäftigt ist?” anlamına geldiğini şüpheli olarak kabul etmektedir²¹. I. Singer²², ^{LÜ}*zi(li)purijatalla-*’ya “priest of ^DZilipuri” karşılığını vermekte, aynı eserin 182. sayfasında da ^{LÜ}*zipurijatalla-* için ^{LÜ}*zi(li)purijatalla-*’ya atıf yapmaktadır. M. Darga²³, Anadolu-Hatti kökenli yapı ritüelinde yer alan ve kurban töreninin icracısı rahip ^{LÜ}*zipurijatalla(š)* (^{LÜ}*zalipuratalla-*)’nın tanrı *Zilipuri/a-* özel adından türetilmiş olduğunu, tek başına kurban sunma kültürünü üstlendiğini ve dinsel törende Hatti dilinde konuştuğunu bildirmektedir. D. Yoshida²⁴,

¹³ H. Kronasser, EHS 1, 1966, 177.

¹⁴ H. A. Hoffner, RHA XXV / 80, 1967, 68.

¹⁵ A. Kammenhuber, HbOr, 1969 Abteilung I, Band 2, erster und zweiter Abschnitt, Lfg.2, Leiden, Köln, 1969, 435.

¹⁶ H.-S. Schuster, HHB I, 1974, 109 ve d.n. 237.

¹⁷ F. Pecchioli Daddi, Mestieri, 1982, 269 vd.

¹⁸ Bkz. H. A. Hoffner, AlHeth, 1974, 192; J. Tischler, HdW, 1982, 110; -, Hehitisches Handwörterbuch, 2001, 209; M. Nakamura, Das hethitische *nuntarriyašha*-Fest, PIHANS XCIV, Leiden: Nederlands Instituut voor het Nabije Oosten, 2002, 161.

¹⁹ F. Pecchioli Daddi, Mestieri, 1982, 269, 271.

²⁰ J. Tischler, HdW, 1982, 109.

²¹ Bu konuda ayrıca bkz. H. A. Hoffner, AlHeth, 1974, 192’de KBo X 31 III 26’da geçen ^{LÜ.MES}*zipurijatalleš* adamlarının, ^{NINDA}*zippurija-* ekmeğini yapan / nezaret eden kişiler olabileceğini ifade etmekte, ^{MLGIS}*irhuitalla-* (^{GIS}*irhui-*) örneği ile karşılaştırmaktadır.

²² I. Singer, StBoT 28, 1984, 181.

²³ M. Darga, Hitit Mimarlığı I: Yapı Sanatı, 1985, 44; ayrıca bkz. -, Anadolu Araştırmaları VI, 1979, 154 ve d.n. 36.

²⁴ D. Yoshida, BMECCJ 4, 1991, 58.

^{LÜ}*zilalipur(i)atalla-**yı (Zilipuri + suffix *-talla-*) şeklinde analiz ederek “der Priester des Gottes Zilipuri” anlamını vermekte, J. Jie ise, A Complete Retrograde Glossary of the Hittite Language, 1994, 11’de ^{LÜ}*zilipuriḫatalla-*, ^{LÜ}*zipuriḫatalla-*, ^{LÜ}*zalipurratalla-* ve ^{LÜ}*zilipuratalla-* kelimelerine ayrı ayrı yer vermektedir. J. Klinger²⁵, ^{LÜ}*zilipuriḫatalla-**yı tanrı Zilipuri’nin adından ayırmanın mümkün olmadığını söylemekte, E. Rieken²⁶, ^{LÜ.MEŠ}*zipuriatallaš* kelimesine “Priester der Gottheit Zilipuri” karşılığını vermektedir. J. Tischler’in²⁷ ^{LÜ}*zilipuriḫatalla/i-* (*zilipuratalla-*, *zalipuratalla-*) ve aynı eserin 209. sayfasındaki ^{LÜ}*zipuriḫatalla-* için, önceki eseri HdW, 1982, 109 ve 110. sayfalardaki aynı anlamları tekrarladığını görüyoruz. M. Nakamura²⁸, ^{LÜ}*zilipuriḫatalla-**yı “ein Priester des hattischen Gottes Zilipuri” olarak tanımladıktan sonra “hatt. GN Zilipuri (+ (*ḫa*)+*talla-* (Nomen actoris))” şeklinde açıklamakta, eserinin 372. sayfasında “Kultfunktionär” anlamında almaktadır. Ayrıca, yazar ^{LÜ}*zilipuriḫatalla-* ile ^{LÜ}*zipuriḫatalla-* formlarında, büyük bir olasılıkla yazılmamış bir işaret olmayıp, aksine daha en başından birbirinden farklı Hattice biçimler olduğu sonucuna varmaktadır²⁹.

Hattice - Hititçe olarak düzenlenmiş iki dilli bir metinde Hattice ^{LÜ}*d[u-]ú-ḫ-el*’in Hititçe karşılığı ^{LÜ}*zilipuriḫatallaš* olarak verilmektedir³⁰:

KBo V 11 (+) ³¹	
öy.I 12 ^{LÜ} <i>ša-aḫ-ta-ri-i-il</i>	^{LÜ} GALA
13 ^{LÜ} <i>d[u-]ú-ḫ-el</i> ³²	^{LÜ} <i>zi-li-pu-ri-ḫa-tal-la-aš</i>
14 ^{LÜ} <i>ḫa-aḫ-ga-zu-ḫ-el</i>	^{LÜ} <i>a¹-ku-ut¹-tar-ra[-aš]</i>
15 ^{LÜ} <i>da-a-gul-ru-na-a[?]-il</i>	^{LÜ} ^{GİŠ} ZA.LAM.GAR [

²⁵ J. Klinger, StBoT 37, 1996, 203 ve d.n. 301.

²⁶ E. Rieken, StBoT 44, 1999, 119.

²⁷ J. Tischler, Hethitisches Handwörterbuch, Innsbruck, 2001, 208.

²⁸ M. Nakamura, Das hethitische *nuntarriyašḫa-* Fest, 2002, 161.

²⁹ M. Nakamura, Das hethitische *nuntarriyašḫa-* Fest, 2002, 161 ve d.n. 43.

³⁰ F. Hrozný, BoSt 5, 1920, 26, 28; J. Friedrich, Kleinasiathe Sprachdenkmäler, 1932, 6; F. Sommer, HuH, 1947, 93; A. Kammenhuber, MSS 14, 1959, 72, 74; C. Girbal, AoF 29, 2002, 278.

³¹ Trans. için bkz. J. Klinger, StBoT 37, 1996, 202.

³² O. Soysal, HWHT, HdO I vol.74, 2004, 405’de “*^{LÜ}*zilipurel*” okunuşunun beklenebileceğini bildirmektedir.

Yukarıda verilen literatürde izlendiği gibi ^{LÜ}zılıpurıjatalla-'nın "tanrı Zilipuri'nin rahibi" anlamına geldiği konusunda görüş birliği mevcuttur. Bununla birlikte "^{LÜ}SANGA^DZilipuri" "Tanrı Zilipuri'nin rahibi" ifadesini Hititçe çivi yazılı belgelerde görmekteyiz³³. Tanrı Zilip/uu_uri-'nin³⁴ adı çoğunlukla kült metinlerindeki tanrı listelerinde ortaya çıkmakta olup, antlaşmalardaki ya da enstrüksiyonlardaki yemin tanrıları listelerinde görülmemektedir³⁵. Bu tanrı -i-, -a- ya da -u- gövdeli olarak; Zilipura/i/u, Zalipura, Zalipuru şeklinde çivi yazılı metinlerde belirmektedir³⁶. Hattice'de ve Hititçe'ye ödünç alınmış kelimelerde *e/a*, *i/a* vokal değişmesinin meydana geldiği bilinmektedir³⁷. Buna göre Zilipuri kelimesi Zalipura olarak da çivi yazılı belgelerde geçmektedir. Böylece Hititçe'de, adı geçen tanrı ismiyle bağlantılı olarak -talla- isim teşkil suffixi ile ^{LÜ}zılıpurıjatalla- ve ^{LÜ}zalipuratalla-³⁸ sözcükleri türetilmiş ve kullanılmıştır.

^{LÜ}zılıpurıjatalla- kelimesinin, ^{LÜ}zipurıjatalla- formu altında değerlendirilmemesi, ^{LÜ}zılıpurıja-³⁹ ve ^{NINDA}zippuri(ja)-'nin⁴⁰ da çivi yazılı belgelerde varlığı nedeniyle, ^{LÜ}zılıpurıjatalla-'dan farklı olarak, Hattice kökene dahil, -talla- suffixi ile teşkil edilmiş, ayrı bir görevli olması akla yatkın gelmektedir.

³³ KBo XVI 73 2'; KBo XXIII 92 ay.III 11''; KUB XXVIII 98 ay.IV 11'-12'; KUB LIII 18 ay.III 5.

³⁴ Hattice'de p / u- değişimi için bkz. A. Kammenhuber, HbOr, 1969 Abteilung I, Band 2, erster und zweiter Abschnitt, Lfg.2, Leiden, Köln, 1969, 442 vd., 448.

³⁵ Bu konuda bkz. D. Yoshida, BMECCJ 4, 1991, 56.

³⁶ Kelimenin Hattice, Hititçe, Luvice formları için bkz. D. Yoshida, BMECCJ 4, 1991, 56 vd.; B. H. L. van Gessel, Onomasticon of the Hittite Pantheon, Part I, 1998, 581 vd.

³⁷ A. Kammenhuber, KZ 77, 1961, 170 vd.; -, HbOr, Abteilung I, Band 2, erster und zweiter Abschnitt, Lfg.2, Leiden, Köln, 1969, 225, 534; H.-S. Schuster, HbOr I, 1974, 109 ve d.n. 237; D. Yoshida, BMECCJ 4, 1991, 56 ve d.n. 13.

³⁸ KUB XXX 43 ay.III 4' ^{LÜ}za-li-pu-ur-ra-tal-la-aš; KBo XXIV 93 ay.III 25 ^{LÜ}za-li-pu-ı, 29 ^{LÜ}za-li-pu[-.

³⁹ E. Laroche, Rech., 1947, 29; J. Friedrich, HW, 1952, 262; A. Kammenhuber, MSS 14, 1959, 74, 75; P. Reichert, RHA XXI / 73, 1963, 66, 130; H. Kronasser, EHS 1, 1966, 140, 169; H. A. Hoffner, RHA XXV / 80, 1967, 68; J. Tischler, HdW, 1982, 110; J. Jie, A Complete Retrograde Glossary of the Hittite Language, PIHANS LXXI, Nederlands Historisch-Archaeologisch Instituut te Istanbul, 1994, 9; J. Tischler, Hethitisches Handwörterbuch, 2001, 209.

⁴⁰ H. A. Hoffner, RHA XXV / 80, 1967, 27; H. A. Hoffner, AlHeth, 1974, 192; J. Tischler, HdW, 1982, 110; J. Jie, A Complete Retrograde Glossary of the Hittite Language, 1994, 9; J. Tischler, Hethitisches Handwörterbuch, 2001, 209.

KILAM bayramına ait erzak listesini içeren KBo X 31⁴¹ numaralı metnin öy.III 26'. satırında ^{LÜ.MEŞ}zi-pu-ri-at-ta-le-eš ve KBo XVI 68 (+) 79 (+) KUB XXXIV 86⁴² ay. I IV 28'de UGULA ^{LÜ.MEŞ}zi-pu-ri-ia-tal-la-aš "zipuriyatalla- adamlarının şefi" söz konusu edilmektedir. Yine muhtemelen aynı bayrama ait KUB XLVII 83⁴³ numaralı fragmanın öy.II 4'. satırında [^{LÜ.ME}]šzi-pu-ri-ia-t[a-al-] ile karşılaşmaktayız. Ayrıca, H. Berman'ın⁴⁴ doktora çalışmasında yayınlanmış, Bo 69/14 numaralı metnin 3. satırında] zi-pu-ri-ia-tal-li [bir kez daha geçmektedir. Böylece, bu görevli ile, farklı metinlerde fakat aynı kök formunda karşılaşılması bu görüşü desteklemektedir.

II) ^{LÜ}zilipuriyatalla-'nın görev ve işlevleri

a. İnşa ritüellerinde ^{LÜ}zilipuriyatalla-

Hattice - Hititçe olarak düzenlenen iki dilli inşa ritüelinin Hititçe satırlarından, yeni bir saray inşa edildiğinde, saray kapısına güvenceyi sağlamak için takılan "ağaç kapı sürgüsü" (^{GIŠ}hataluaš GIŠ-ru) yerleştirildiği sırada yapılan mitik⁴⁵ içerikli ritüel törenin zilipuriyatalla- adamı tarafından icra edildiği anlaşılmaktadır:

KUB II 2+⁴⁶ (duplikat metin KBo XIX 162 öy. 1 - 3)

öy.II 37 ma-a-an I-NA É.GAL^{LIM} GIBIL^{GIŠ} ha-at-tal-ua-aš
GIŠ-ru

38 ti-it-ta-nu-ua-an-zi Û ^{LÜ}zi-li-pu-ri-ia-tal-la-aš

39 a-pi-ia-ak-ku a-ni-ia-zi ta ke-e INIM^{MEŠ47} me-ma-i

⁴¹ I. Singer, StBoT 28, 1984, 103.

⁴² I. Singer, StBoT 28, 1984, 114.

⁴³ H. A. Hoffner, BiOr 38, 1981, 648; O. Soysal, ArAn 4, 2000, 184 vd.

⁴⁴ H. Berman, The Stem Formation of Hittite Nouns and Adjectives (diss., University of Chicago), 1972, 160.

⁴⁵ Bu konuda bkz. J. Klinger, StBoT 37, 1996, 272 "Burada yalnızca zilipuriyatalla-rahibi tarafından söylenen mitik içerikli rezitasyon söz konusu edilmektedir."; krş. M. Darga, Hitit Mimarlığı I: Yapı Sanatı, 1985, 43 " 'Yeni bir saray inşa edildiği zaman, anıtsal kapısına konulacak, tahta sürgünün takılması' esnasında yapılması gereken majik kült törenini vermektedir."; -, Anadolu Araştırmaları VI, 1979, 154 ve d.n.37.

⁴⁶ Trans. ve terc. için bkz. E. Laroche, RA 41, 1947, 73; H.-S. Schuster, HHB I, 1974, 65; J. Klinger, StBoT 37, 1996, 272; ayrıca bkz. A. Archi, OA 14, 1975, 367 vd.; V. Haas, WZKM 68, 1976, 206.

⁴⁷ Duplikat metin KBo XIX 162 öy. 3 ud-da-a-ar.

- öy.II 37 Yeni sarayda ağaç kapı sürgüsü
 38 yerleştirdiklerinde *zilipuriyatalla-* adamı
 39 tam orada (ritüel) icra eder ve bu sözleri söyler.

Takip eden paragrafta *zilipuriyatalla-* adamının ritüelin icrası esnasında söylediği Hattice sözler mevcuttur.

Bu inşa ritüelinde tanrı Zilipuri, tanrı Şulinkatte⁴⁸ gibi Hatti kökenli tanrılar yer almaktadır. Metnin üçüncü sütun 17 - 18. satırlarında kral epiteti ile anılan tanrı Zilipura, kapıda bulunan ve tahtı yapan tanrı olarak geçmektedir. Bir sonraki paragrafta tanrı Zilipura elbiseleri, örtüleri ve ayakkabıları almakta, onları tahtın üzerine koymaktadır. Üçüncü sütunun devamında 48 - 56. satırlar⁴⁹ arasında, yine kral epiteti ile nitelendirilen tanrı Şulinkatte, aletleri(ni) alarak onları yukarı kaldırmakta ve içerde onları kapı sürgüsünün ağacına yerleştirmektedir. Böylece iyiliğin içeriye girmesi, kötülüğün ise içeri girmemesi istenmektedir. Çünkü tanrı Şulinkatte, kral içerdedir. Bundan sonra IV. sütunun başında; 1 - 6 ve aşağıda transkripsiyon ve tercümesi verilen satırlarda, ritüeli bizzat icra eden *zilipuriyatalla-* adamının töreni gerçekleştirmek için tapınaktan aldığı çeşitli malzemeler sayılmaktadır:

KUB II 2+⁵⁰ (duplikat metin KBo XIX 162 ay. 6' - 10')
 ay.IV 7 XXX ^{GIŠ}GAG^{HI.A} AN.BAR I GÍN TA.ÀM XXX
^{GIŠ}GAG^{HI.A} URUDU I GÍN TA.ÀM
 8 I NÍG.GUL⁵¹ I⁵² GÍN KILÁ.BI I GÍR URUDU
 V GÍN KILÁ.BI
 9 I[V³]⁵³ TU-PU-Ú URUDU I GÍN TA.ÀM XX
 NINDA.GUR₄.RA^{HI.A} I ^{DUG}hu-up-pár mar-nu-an

⁴⁸ Bkz. E. Laroche, Rech., 1947, 31; B. H. L. van Gessel, Onomasticon of the Hittite Pantheon, Part I, 1998, 411.

⁴⁹ Trans. ve terc. için bkz. H.-S. Schuster, HHB I, 1974, 75; M. Darga, Anadolu Araştırmaları VI, 1979, 155; ayrıca bkz. V. Haas, GHR, 1994, 724.

⁵⁰ Trans. ve terc. için bkz. H.-S. Schuster, HHB I, 1974, 76-77; ayrıca bkz. A. Archi, OA 14, 1975, 368; V. Haas, WZKM 68, 1976, 206.

⁵¹ Duplikat metin KBo XIX 162 ay. 7' [NÍG.]GUL URUDU.

⁵² KBo XIX 162 ay. 7' IV.

⁵³ Okunuş için bkz. H.-S. Schuster, HHB I, 1974, 76.

10 I^{DUG} *hu-u²-up-pár*⁵⁴ KAŠ.GEŠTIN Ú-NU-UT
 DUG BĀĪAR⁵⁵ Ú-NU-UT [AD.KID^{BLA}]
 11 *ki-i-ma*⁵⁶ LÚ *zi-li-pu-ri-ja-tal-la-aš*⁵⁷ [da-a-i]

- ay.IV 7 Demirden otuz kazık, her biri bir şekel, bakırdan
 otuz kazık, her biri bir şekel,
 8 bir çekiç², onun ağırlığı bir şekel, bakırdan bir
 hançer, onun ağırlığı beş şekel,
 9 bakırdan dört² TUPÚ, her biri bir şekel, yirmi kalın
 ekmek, bir *huppar-* kabı dolu *marnuuan-* birası
 10 bir *huppar-* kabı dolu KAŠ.GEŠTIN içkisi, çanak
 çömlek (ve) [hasır] eşyalar
 11 bunları *zilipuriatalla-* adamı [alır].
-

Aynı metnin kolofonunda, ritüelin amacı, bu ritüelde *zilipuriatalla-* adamının görev aldığı ve onun Hattice konuştuğu açıklaması bir kez daha tekrarlanmaktadır:

KUB II 2+⁵⁸ (duplikat metin KBo XIX 162 ay. 11' - 13' ; KBo VII 43 x+1 - 4')

ay.IV 12 DUB I^{KAM} *QA-TI m[(a-)]a-an A-NA É*[.GAL^{LIM}
 GIBIL]
 13 *ha-at-tal-ua-aš* GIŠ-r[(u t)]i-ít-t[(a-i)]⁵⁹
 14 *nu*^{LÚ} *zi-li-p[u-r]i-ja-tal-la-a[š (ki-i)] ud[(d)]a-[(a-)]ar*
 15 *ha-at-ti-li me-ma-i*

- ay.IV 12 Birinci tablet bitti. [Yeni] sar[ay]'a
 13 ağaç kapı sürgüsü yerleştirdiğinde
 14 *zilip[ur]iatalla-* adamı bu sözleri
 15 hattice söyler.
-

⁵⁴ KBo XIX 162 ay. 9' [I^{DUG}] *hu-up-pár*.

⁵⁵ KBo XIX 162 ay. 9' BĀĪAR.

⁵⁶ KBo XIX 162 ay. 10' *ki-i-iz*.

⁵⁷ KBo XIX 162 ay. 10' LÚ *zi-li-pu-u-ri-ja-tal-la-a[š]*.

⁵⁸ Trans. ve terc. için bkz. E. Laroche, RA 41, 1947, 74; H.-S. Schuster, HHB I, 1974, 76-77; J. Klinger, StBoT 37, 1996, 273; ayrıca bkz. V. Haas, WZKM 68, 1976, 207; L. M. Mascheroni, FsCarratelli, 1988, 137; J. Tischler, HEG Lfg.10, 1994, 383.

⁵⁹ E. Laroche, RA 41, 1947, 74 *ti-it-ta-nu-ua-an-zi*; H.-S. Schuster, HHB I, 1974, 76 *i-i-ít-t[a-nu-ua-an-zi]*; L. M. Mascheroni, FsCarratelli, 1988, 137 *i-i-ít-t[a-nu-ua-an-zi]*.

Metnin sonunda, kurban sunulan tanrıların başında Fırtına Tanrısı⁶⁰ ve eşi Arinna kentinin Güneş Tanrıçası⁶¹ gibi Hatti kökenli uluhiyetler anılmaktadır.

Yine Hattice - Hititçe olarak, bir evin inşası nedeniyle düzenlenen iki dilli mitik⁶² içerikli başka bir inşa ritüelinde ^{LÜ}zilupurijātalla- adamının gerçekleştirdiği görevi bu defa ^{LÜ}akuttara-⁶³ üstlenmektedir. Temel atılırken gerçekleştirilen bu ritüeli ^{LÜ}akuttara- adamı icra etmektedir:

⁶⁰ Y. Arıkan, III. Uluslararası Hititoloji Kongresi Bildirileri, 1998, 47 vd.

⁶¹ Y. Arıkan, III. Uluslararası Hititoloji Kongresi Bildirileri, 1998, 46 vd.

⁶² J. Klinger, StBoT 37, 1996, sayfa 272'de KBo XXXVII 1'in gerçekte bir inşa ritüelini içermediğini, metinde açıkça gösterildiği gibi mitik alanla ilişkili bir anlatımın söz konusu olduğunu bildirmektedir. H.-S. Schuster ise HHB I, 1974, 60'da bu ritüelin amacının bir inşaatın devam etmesini garantiye almak olduğunu ve bu ritüelin bir parçası olan (kısmen majik) hareketlerin temel atılırken yapıldığını söylemektedir. J. Klinger, a.g.e., 272 d.n.46'da bu görüşün bazı koşullarda geçerli olabileceğini kabul etmektedir.

⁶³ ^{LÜ}akuttara- kelimesi, *aku-ıtara-* (H. Kronasser, EHS 1, 1966, 175); yani *aku-ı eku-* "içmek" fiili ve *-tar-a-* (E. Rieken, StBoT 44, 1999, 264 ve d.n.1253) olarak analizi yapılabilecek **-ter-ı *-tor-* suffixi ile türetilmiş bir nomina actoristir (J. Friedrich - A. Kammenhuber, HW², A, 1975, 54a). ^{LÜ}akuttara-ya F. Sommer - A. Falkenstein, HAB, 1938, 122'de ^{LÜ}MEŞ A ŠA KU[Š.LAL]=*akuttaruš* "Tränker", J. Friedrich, HW, 1952, 18'de ^{LÜ}akuttara- (^{LÜ}ekuttara-) "Tränker", A. Kammenhuber, MSS 14, 1959, 72, 73'de ^{LÜ}ekuttara- "Tränker", N. van Brock, RHA XX/71, 1962, 125'de *ekuttara-* (*akuttara-*) "échanson", A. Kammenhuber, RHA XX/70, 1962, 3'de ^{LÜ}akuttara- "Tränker", H. Kronasser, EHS 1, 1966, 187'de *ekuttara-* "Tränker" veya "Wasserholer", aynı eserin 235. sayfasında "Trinker (?); Tränker (?); Wasserholer (?)", H. A. Hoffner, RHA XXV/80, 1967, 66'da *ekuttara-* "cupbearer", J. Friedrich - A. Kammenhuber, HW², A, 1975, 54a'da ^{LÜ}akuttara- "Tränker", J. Tischler, HEG Lfg. 1, 1977, 12'de ^{LÜ}akuttara- "Tränker (?)", 105'de ^{LÜ}ekuttara- (^{LÜ}akuttara-) "Tränker" (veya "Wasserholer" ?, ein Hofbeamter), F. Pecchioli Daddi, Mestieri, 1982, 144 vd. ^{LÜ}akuttara-, J. Tischler, HdW, 1982, 1'de ^{LÜ}akuttara- "Art Priester, (Tränker)", E. Neu, StBoT 26, 1983, 12'de ^{LÜ}akuttara- "Tränker" (Kultfunktionär), J. Puhvel, HED vol.2, 1984, 266'da *akuttara-* "drinker, toaster", H. G. Güterbock - Th. P. J. van den Hout, AS 24, 1991, 58'de "steward", J. Klinger, StBoT 37, 1996, 761'de ^{LÜ}akuttara- "Tränker", E. Rieken, StBoT 44, 1999, 285, 413'de *akuttara-* "Tränker", J. Tischler, Hethitisches Handwörterbuch, Innsbruck, 2001, 13'de ^{LÜ}akuttara- "Trinker" anlamlarını vermektedirler. Hattice - Hititçe olarak düzenlenen iki dilli KBo V 11(+) metninin öy.I 14. satırında Hattice ^{LÜ}ha-ag-ga-zu-ç-el'in Hititçe karşılığı ^{LÜ}a'-ku-ut'-tar-ra[-aš] olarak verilmektedir (bkz. F. Sommer, BoSt 7, 1922, 60; S. Alp, Belleten XIII/50, 1949, 266 d.n. 101'de *haggazuel* "içirici"; A. Kammenhuber, MSS 14, 1959, 72, 73; J. Friedrich - A. Kammenhuber, HW², Bd.III:Ĥ, Lfg.11, 1991, 15b; C. Girbal, AoF 29, 2002, 261). ^{LÜ}akuttara- görevlisini konu alan çalışma tarafımızdan hazırlanmaktadır.

KBo XXXVII 1⁶⁴

- öy. 1 *ma-a-an-za* LUGAL-uš É^{BLA} GIBIL^{TIM} *ku-ya-pí-ik-ki*
 []⁶⁵ *ú-é-te-ez-zi ma-a-na-aš-ta ša-a-ma-a-nu-uš*
 2 *šu-uḫ-ḫa-an-zi nu* LÚ *a-ku-ut-tar-aš a-ni-e[-ez-zi]* ta⁶⁶
ke-e ud-da-a-ar me-ma-i
-

- öy. 1 Kral herhangi bir yerde yeni evler inşa ettiğinde, temel taşlarını
 2 doldurduklarında, “içirici” (ritüel) icra e[der] ve bu sözleri söyler.
-

Bu satırlardan sonra LÚ *akuttara-*, sol sütunda Hattice sözler söylemektedir. Sağ sütunda ise Hititçe karşılıkları bulunmaktadır.

Metnin devamında *akuttara-* adamının ritüel icra etmek için saraydan aldığı çeşitli malzemeler sayılmaktadır⁶⁷:

- ay. 22' [L]^Ú *a-ku-ut-tar-aš* [I]Š-TU É.GAL^{LIM} *ki-i da-a-i* I
 SÍG *ki-iš-ri-iš* BABBAR I SÍG *ki-i[š-ri-iš* GE₆]
 23' [I]^{SÍG} *pít-tu-la-aš* ZA.[GÌ]N I SÍG *pít-tu-la-aš* SA₅ ŠU-ŠI
 X[?] GÍŠ GAG^{BLA} URUDU I GÍN.GÍN TA.À[M]
 24' [] X *ya-al-le-eš* UR[UD]U II GÍN.GÍN TA.ÀM I
 GU₄ URUDU V GÍN.GÍN KIL.LÁ.BI *nu* GU₄-un []
 25' [*iš-t*] *a-na-na-aš kat-t[a-a]n [d]a-a-i* XII GÍŠ NÍG.GUL
 URUDU II GÍN.GÍN TA.ÀM I GÍŠ IG URUDU []
 26' [x GÍ]N.GÍN KIL.LÁ.BI []x URUDU V GÍN.GÍN
 KIL.LÁ.BI []
-

- ay. 22' “İçirici” saraydan bunları alır: Bir beyaz *kišri-*⁶⁸, bir [siyah] *ki[šri-]*,

⁶⁴ Trans. ve terc. için bkz. A. Kammenhuber, RHA XX/70, 1962, 2 vd.; J. Klinger, StBoT 37, 1996, 271, 638 vd.

⁶⁵ Krş. A. Kammenhuber, RHA XX/70, 1962, 2: [*an-da*].

⁶⁶ Krş. A. Kammenhuber, RHA XX/70, 1962, 2: *a-ni-e[-iz-zi na-]aš-ta*.

⁶⁷ Trans. ve terc. için bkz. J. Klinger, StBoT 37, 1996, 648 vd.

⁶⁸ (SÍG) *kišri-* için bkz. H. Kronasser, EHS 1, 1966, 225 “etwas aus Wolle”; J. Tischler, HEG I/3, 1980, 591 vd. “etwas aus Wolle”; J. Klinger, StBoT 37, 1996, 777 “ein Wollgegenstand”; J. Tischler, Hethitisches Handwörterbuch, 2001, 80 “etwas aus Wolle, ‘Handschuh’⁷³”.

- 23' [bir] ma[vi] şerit⁶⁹, bir kırmızı şerit, bakırdan yetmiş?² kazık, her biri bir şekel []
- 24' [] bakırdan on *ualla*-, her biri iki şekel, bakırdan bir sığır, onun ağırlığı beş şekel ve sığırı []
- 25' sunağın altına koyar. Bakırdan on iki çekiç², her biri iki şekel, bakırdan bir kapı []
- 26' onun ağırlığı [... ş]ekel, bakırdan [] ... , onun ağırlığı beş şekel []

Metnin kolofonunda, ritüeli icra eden şahsın ^{LÜ}*akuttara*- olduğu bir kez daha vurgulanmaktadır:

- ay. 30' [] A-*UA-AT* ^{LÜ}*a-[k]u-ut-tar-aš QA-TI*
- ay. 30' [] "İçirici"nin sözleri; bitti.

b. Dini metinlerde ^{LÜ}*zilipurijatalla*-

zilipurijatalla- adamları Hititlerin çeşitli bayram kutlamalarında da görev almaktadırlar. *nuntarriyašha*-⁷⁰ "acele bayram" sonbaharda askerî sefer dönüşünde, Hattuša yakınlarında kutlanmakta ve takriben kırk gün sürmektedir. Anılan bayramın dördüncü gününe ait bir seremonide, sol tarafta duran *zilipurijatalla*- adamı sol eli ile tuttuğu çakıl taşlarını saray görevlisine, saray görevlisi de bunları sol eli ile krala vermekte, kral da bu taşları sol eliyle salladıktan sonra nehrin içine dökmektedir. Bu olay metinde şöyle tasvir edilir:

- KUB XLIV 8+KUB LVIII 22+⁷¹ (duplikat metin KUB II 7 öy.I x+1 - 12')
- öy.I 16' ^{LÜ}*zi-li-pu-ri[-ja-t]al-la-aš-ma*
- 17' GÜB-*la-az [(a)]r-ta-ri*
- 18' *ta* GÜ[(B-li-i)]*t ki-iš-ša-ri-it*

⁶⁹ (SIG) *pittula*- için bkz. H. G. Güterbock - H. A. Hoffner, CHD vol.P, fasc.3, 1997, 364a vd. "loop"; S. Košak, THeth 10, 1982, 233 "noose, strap"; J. Tischler, Hethitisches Handwörterbuch, 2001, 134 "Zwirnspule, Schnur".

⁷⁰ *nuntarriyašha*- bayramı için bibliyografya ile birlikte bkz. M. Nakamura, Das hethitische *nuntarriyašha*-Fest, 2002.

⁷¹ Trans. ve terc. için bkz. M. Popko, AoF 13, 1986, 220; M. Nakamura, Das hethitische *nuntarriyašha*- Fest, 2002, 148 vd. Metin tanzimi M. Popko ve M. Nakamura'ya göredir.

19' [^N]^A4[(*pa-aš*)]-*ši-lu-uš har-zi*

20' [*n(a-aš)*] *A-NA DUMU.É.GAL GÜB-li-it ki-iš-ri-it*⁷²
pa-a-i

21' *DUMU.É.GAL-ma-aš GÜB-la-az ki-iš-ši-ra-az*⁷³

22' *LUGAL-i pa-a-i na-aš-za-kán LUGAL-uš*

23' *GÜB-la-az ŠU-za*⁷⁴ *še-er ar-ḥa ya-aḥ-nu-zi*⁷⁵

24' *ta-aš-kán ÍD-i an-da iš-ḥu-u-ya-a-i*⁷⁶

öy.I 16' *zilipuri[iat]alla-* adamı

17' sol tarafta durur

18' ve sol eli ile

19' çakıl taşlarını tutar.

20' Onları saray görevlisine sol eli ile verir.

21' Saray görevlisi de sol eli ile

22' krala verir. Kral onları

23' sol eli ile ileriye ve yukarı doğru çevirir

24' ve onları nehrin içine döker.

Metinden, anlaşıldığı kadarı ile, *zilipuriyatalla-* adamı, kralın huzurunda “saray görevlisi” ile birlikte görev yapmaktadır.

Hititlerin büyük bayramlarından biri olan ve sonbaharda kutlanan KILAM bayramında⁷⁷ yer alan görevliler arasında ^{LU}*zilipuriyatalla-* da bulunmaktadır. Bu bayrama ait baş kısmı kırık KBo XXV 176 numaralı metnin ay. 4' vd. önce Arinna kenti kült personelinin kendi içindeki hiyerarşik sırası verilmektedir. Merhemli rahip, rahip'e (=šankunni-) göre daha alt seviyededir. Çünkü

⁷² Duplikat metin KUB II 7 öy.I 6' ŠU-it.

⁷³ KUB II 7 öy.I 8' *ki-iš-ša-ra-az*.

⁷⁴ KUB II 7 öy.I 10' *ki-iš-ša-ra-az*.

⁷⁵ KUB II 7 öy.I 11' *ya-aḥ-nu-uz-zi*.

⁷⁶ KUB II 7 öy.I 8' *iš-ḥu-u-ya-i*.

⁷⁷ I. Singer, StBoT 27, 1983; -, StBoT 28, 1984.

şankunni- birinci sınıf elbise giyerken, merhemli rahip ikinci sınıf elbise giymektedir. Takip eden paragrafta bu kez Zippalanda kentli kült personelinin kendi içindeki hiyerarşik sırası verilmektedir. Burada da *tazzelli*-⁷⁸ rahibi ve *hamina*-⁷⁹ adamı, rahip'e göre daha alt seviyededir. Zira *şankunni-* birinci sınıf elbise giyerken *tazzelli-* rahibi ve *hamina-* adamı ikinci sınıf elbise giymektedir⁸⁰. Devam eden paragrafta *zilupuriyatalla-* adamlarına dört kalın dokuma verilmektedir:

KBo XXV 176 (duplikat metin KUB X 13 III 14' - 15')⁸¹
ay.13' IV ^{TÜG}BĀR ^{LÜ.MEŞ}zi-li-pu-u-ri-ia-tal-li⁸² pi-an-z[(i)]

ay.13' Dört kalın dokumayı⁸³ *zilupuriyatalla-* adamlarına verirler.

Bu metne göre *zilupuriyatalla-* adamları, Arinna ve Zippalanda kentleri kült personeli olan rahip, merhemli rahip, *tazzelli-* rahibi, *hamina-* adamı, saki ve şarkıcı gibi görevlilerle birlikte anılmaktadır.

Kış bayramına ait bir metinde *zilupuriyatalla-* adamları avluda⁸⁴ *huḫupal-* müzik aleti eşliğinde şarkı söylemektedirler:

KUB XI 35⁸⁵ (// KUB XLVI 1 ay.III 6' - 8')
ay.V 10' ^{LÜ.MEŞ}zi-li-pu-ri-ia-tal-li-uš⁸⁶
11' ^{GIŞ}hu-u-ḫu-pa-li-it⁸⁷ SİR^{RU}

⁷⁸ ^{LÜ}tazzelli- için bibliyografya ile birlikte bkz. Y. Arıkan, Hitit Kültünde Bir Görevli: ^{LÜ}tazzelli-, V. Uluslararası Hititoloji Kongresi, 2- 6 Eylül 2002, Çorum, Kongreye Sunulan Bildiriler, baskıda.

⁷⁹ ^{LÜ}hamina- için bkz. J. Friedrich, HW 1952, 50 "Kämmerer"; A. Goetze, JCS I, 1947, 84 d.n.16'da kelimeyi ^{LÜ}ŞĀ.TAM ideogramı ile eşitlemektedir; ^{LÜ}ŞĀ.TAM'ın Hititçe okunuşunun büyük bir ihtimalle ^{LÜ}hamina- olabileceği konusunda bkz. H. G. Güterbock, CRRAI 20, 1975, 130; bibliyografya ile birlikte ayrıca krş. F. Pecchioli Daddi, Mestieri, 1982, 111 vd.

⁸⁰ Bkz. H. G. Güterbock, CRRAI 20, 1975, 130; metnin trans. için bkz. I. Singer, StBoT 28, 1984, 93; 8'-12'. satırlar arası trans. ve terc. için bkz. Y. Arıkan, Hitit Kültünde Bir Görevli: ^{LÜ}tazzelli-, V. Uluslararası Hititoloji Kongresi, 2 - 6 Eylül 2002, Çorum, Kongreye Sunulan Bildiriler, baskıda.

⁸¹ Trans. için bkz. I. Singer, StBoT 28, 1984, 94.

⁸² Duplikat metin KUB X 13 öy.III 14' A-NA ^{LÜ.MEŞ}zi-li-pu-u-ri-ia-tal-la-aš.

⁸³ ^{TÜG}BĀR için bkz. H. G. Güterbock, FsOtten, 1973, 71.

⁸⁴ Paralel metin KUB XLVI 1 ay.III 7' ye göre.

⁸⁵ Bkz. H. Otten, StBoT 13, 1971, 42.

⁸⁶ KUB XLVI 1 ay.III 6' ^{LÜ.MEŞ}zi-li-pu-ra-tal-li[(-uš)] ve 7' ^Éhi-i-li.

⁸⁷ KUB XLVI 1 ay.III 8' ^{GIŞ}hu-ḫu-pa-li-it.

ay.V 10' *zilipuratalla-* adamları

11' *huhupal*⁸⁸ müzik aleti eşliğinde şarkı söylerler.

Yine, bir ritüel fragmanında *zilipuriyatalla-* adamları muhtemelen *huhupal-* müzik aleti eşliğinde şarkı söylemektedirler⁸⁹:

KUB LV 4

12' *e-k]u-zi* ^{LÜ.MEŞ} *zi-l[i-pu-ri-ia-tal-le-eš*

13' ... *SİR*^{R]}^U ...

12' iç]er. *zil[ipuriyatalla-]* adamları

13' ... şarkı söyler]er. ...

Bir bayram ritüeline ait metinde, *zilipuriyatalla-* adamları bu defa *huhupal-* müzik aletini çalmaktadırlar. Bu esnada, “*zintuhi-* kadınları” da şarkı söylemektedir:

KBo XXIII 92

öy.II 8' [*GI]Š*^D *INANNA*^{HLA} *ar-ša-aš kat-ta*

9' [*a-ra-an-ta* ^{L]}^{Ü.MEŞ} *zi-li-pu-ra-tal-le-eš*

10' [^{GIŠ} *hu-hu-pa-a]* *l-li ya-al-ħa-an-zi*

11' [^{MUNUS.MEŞ} *zi-in-]* *tu-u-ħi-i-eš SİR*^{RU}

öy.II 8' [*]İstar* müzik aletleri *arša-*'nin⁹⁰ aşağısında

9' [durur.] *zilipuratalla-* adamları

10' [*huhupa]* *l-* müzik aletini vurarak çalarlar.

11' [*zin]tuhi-*⁹¹ [kadınları] şarkı söylerler.

⁸⁸ ^{GIŠ} *huhupal-* için bkz. S. Alp, *Beamtennamen*, 1940, 70 ve d.n.2; J. Friedrich, *HW*, 1952, 71; S. Alp, *Anadolu/Anatolia* 2, 1957, 7; H. Kronasser, *EHS* 1, 1966, 121, 324; R. Werner, *StBoT* 4, 1967, 36; H. G. Güterbock, *Anadolu/Anatolia* 15, 4; H. M. Kümmel, *FsOtten*, 1973, 172-174; O. R. Gurney, *HitRelig*, 1977, 35 ve d.n.6; J. Tischler, *HEG* I/2, 1978, 263; J. Puhvel, *HED* 1/2, 1984, 146; E. Badalı, *SEL* 3, 1986, 43; H. Roszkowska, *Orientalia Varsoriensa* 1, 1987, 25-26.; A. Polvani, *Hethitica* 9, 1988, 171 vd.; S. de Martino, *Hethitica* 9, 1988, 5 vd.; B. Dinçol, *Anatolica* 24, 1998, 1-5; -, *Eski Önasya ve Mısır'da Müzik, Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları*:11, İstanbul 1999, 38 vd.; S. Alp, *Hititlerde Şarkı Müzik ve Dans. Hitit Çağında Anadolu'da Üzüm ve Şarap, Kavaklıdere Kültür Yayınları* No.6, Ankara 1999, 11.

⁸⁹ Bkz. M. Popko, *Or NS* 57/1, 1988, 89 vd.

⁹⁰ *arša-* için bkz. J. Friedrich - A. Kammenhuber, *HW*², Lfg. 4, 1979, 343a “ein Gegenstand”.

⁹¹ ^{MUNUS} *zintuhi-* için bibliyografya ile birlikte bkz. Y. Arıkan, *ArAn* 5, 2002, 11-43.

zilipuratalla- adamlarının müzik aletini vurarak çaldıklarına dair bir bayram ritüeli ile ilgili fragman şöyledir:

KB_o XLV 157⁹²

5']x-aš ar-ta GIŠ^x D^xINANNA[^{H1A(?)}

6' ^{LÚ}]MES^zzi-li-pu-ra-tal-li-iš x[

7']u-al-aḫ-ḫa-an-ni-iš-kán-zi x[

5']... durur. İnanna müzik alet[ler(?)]ini [

6'] *zilipuratalla-* adamları ...[

7'] vurarak çalarlar ...[

Kötü korunmuş bir bayram fragmanı olan IBoT III 42'de *zilipurijatalla-* adamları, *taḫan[ziia-]* adamları ve *ḫuḫupal-* müzik aleti ile aynı konteks içinde anılmaktadır:

IBoT III 42

öy. 3' I ^{LÚ}SANGA^D[

4' ^{LÚ}MES^{ta}-ḫa-an-x[

5' ḫa-zi-kán-z[i

6' ^{LÚ}MES^{zi}-li-p[u-ri-ia-tal-

7' me-na-aḫ-ḫa-an[-da

8' GIŠ^ḫu-ḫu-p[a-al[?]

öy. 3' Bir rahip tanrı x [

4' *taḫan[ziia-]*⁹³ adamları [

5' vurarak çalar[ar.

6' *zilip[urijatalla-]* adamları

7' karşısın[da

8' *ḫuḫup[al-* müzik aleti

176/u⁹⁴ numaralı fragmanın 10'.sətirinde *zilipuratalla-* adamı ^{LÚ}GI.GÍD⁹⁵ "flüt çalan adam" ile birlikte anılırken; 6'. satırda tapınak

⁹² Bkz. E. Neu, StBoT 5, 1968, 52.

⁹³ ^{LÚ}*taḫan[ziia-* için bkz. J. Tischler, HEG Lfg 8, 1991, 13.

⁹⁴ Yayınlanmamış metnin bazı satırlarını kullanmamıza izin veren Sayın H. Otten ve Sayın Chr. Rüster'e teşekkür ederim. Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi ziyaretimiz esnasında gösterdiği ilgi ve yardımlarından dolayı Sayın Rukiye Akdoğan'a teşekkür ederim. Ayrıca bkz. E. Neu, StBoT 5, 1968, 52.

⁹⁵ ^{LÚ}GI.GÍD için bkz. H. Otten, StBoT 13, 1971, 42 "Flötenbläser"; F. Pecchioli Daddi, Mestieri, 1982, 303; B. Dinçol, Eski Önasya ve Mısır'da Müzik, 1999, 44.

adamlarından (^{LÜ.MEŞ}Ē.DINGIR^{LIM}) ve el çırpıcı kadınlardan (^{MUNUS}pal-ua-tal-la-aš) söz edilmektedir. Kırık metnin 3' ve 4'(?). satırlarında ise iu[ani[?]]⁹⁶ kadınları (^{MUNUS.MEŞ}i-ū[a-an-te-eš(?)) geçmektedir.

Diğer bir bayram ritüelinde ise zilipuriatalla- adamı “saray görevlisi”, “saray görevlilerinin başı” ve kral ile birlikte anılmaktadır. “Kilden topağı” tutan saray görevlisi zilipuratalla- adamının önünde koşmakta, sonra bu topağı kralın huzuruna götürmektedir. Saray görevlilerinin başı ise zilipuratalla- adamının mantosunu tutmakta ve onu kralın huzuruna götürmektedir. Sonra o krala reverans yapmaktadır. Bu olay metinde şöyle anlatılmaktadır:

KUB LVIII 34

ay.IV 4'] x ^{GAD}gaz-za-ar-nu-ul-la
 5'] ^Ēhi-li har-kán-zi
 6' [IM-aš-]ša pur-pu-ra-an ku-iš DUMU.Ē.GAL
 7' har-zi na-aš ^{LÜ}zi-li-pu-ra-tal-li
 8' pí-ra-an hu-ua-a-i na-aš-ta IM-aš
 9' pur-pu-ra-an PA-NI LUGAL an-da
 10' pé-e-da-i GAL DUMU.Ē.GAL-ma
 11' ^{LÜ}zi-li-pu-ra-tal-la-an
 12' ^{TÜG}ši-ik-nu-un e-ep-zi
 13' na-aš-ta a-pu-u-un-na an-da
 14' A-NA PA-NI LUGAL pé-e-hu-te-ez-zi
 15' na-aš LUGAL-i UŠ-KE-EN

ay.IV 4'] ... ve gazzarnul- kumaşı
 5'] avluda tutarlar.
 6' [Kilden] topağı hangi saray görevlisi
 7' tutarsa işte o zilipuratalla- adamının
 8' önünde koşar. Sonra kilden
 9' topağı⁹⁷ kralın huzuruna
 10' götürür. Saray görevlilerinin başı da

⁹⁶ MUNUS_iuant- için bkz. F. Pecchioli Daddi, Mestieri, 1982, 391.

⁹⁷ IM-aš purpura- için bkz. H. Otten, StBoT 13, 1971, 25; purpura- için bkz. H. G. Güterbock - H. A. Hoffner, CHD vol.P, fasc.3, 1997, 389b vd.

- 11' zilipuratalla- adamının
 12' mantosunu tutar.
 13' Sonra onu da
 14' kralın huzuruna götürür.
 15' Ve o krala reverans yapar.

Metnin devamında “kilden topağı” bu kez “saray görevlisi” ya da “sağır adam” (^{LÚ}Ú.ĤÛB) almakta, krala ait bir şeye basmaktadır. Metnin kırık olması nedeniyle saptayamadığımız bir şeyi zilipuri₂atalla- adamı tutmaktadır⁹⁸:

- ay.IV 16' nu IM-aš pur-pu-ra-an na-aš-šu DUMU.É.GAL
 17' na-aš-ma ^{LÚ}Ú.ĤÛB da-a-i na-an-kán LUGAL-i
 18' [-t]e-eš-ši an-da ta-ma-aš-zi
 19' [^{LÚ}zi-]i-pu-ra-tal-la-aš-ma-an
 20' [-]x-na-ú har-zi

- ay.IV 16' ve kilden topağı ya saray görevlisi
 17' ya da sağır adam⁹⁹ alır ve onu kralın
 18' [...]sına basar.
 19' [...]zilipuratalla- adamı onu
 20' [...] tutar.

zilipuratalla- adamı, bazen aynı görevi paylaşan “saray görevlisi” ve “sağır adam”ın yanında da yer almaktadır.

Benzer bir anlatımın bulunduğu diğer bir fragman ise şöyledir:

KBo XXXVII 29¹⁰⁰

- ay.IV 4' [nu]-uš-ša-an ku-it-ma-a[n
 5' na-aš-ma ^{LÚ}Ú.ĤÛB IM-an an-[
 6' ap-pé-eš-ki-iz-zi [
 7' ^{LÚ}zi-li-pu-ra-tal-la-aš-ma [IM-aš]¹⁰¹
 8' ud-da-a-ar ha-at-te-li [ki-iš-ša-an]
 9' me-mi-iš-ki-iz-zi ...

⁹⁸ Trans. ve terc. için bkz. Y. Soysal, StBoT 45, 2001, 658 vd.

⁹⁹ ^{LÚ}Ú.ĤÛB için bibliyografya ile birlikte bkz. Y. Soysal, StBoT 45, 2001, 652 - 669.

¹⁰⁰ Trans. ve terc. için bkz. Y. Soysal, StBoT 45, 2001, 659.

¹⁰¹ Tamamlama için bkz. ay.IV 12'.

- ay.IV 4' ve olduğu zama[n
 5' veya bir sağır adam kili ... [
 6' sona erer. [
 7' *zilipuratalla-* adamı [kilin]
 8' sözlerini Hattice olarak [şöyle]
 9' söyler: ...

Bu metinden de anlaşıldığı gibi *zilipuratalla-* adamı ile sağır adam birlikte icraatta bulunmakta, *zilipuratalla-* adamı Hatti dilinde konuşmaktadır.

Metnin devamında, ay.IV 11' *ma-aḥ-ḥa-an-ma* ^{LÜ}zi-li[-
 12' *IM-aš ud-da-a-ar* [, *zilipuratalla-* adamı kilin sözleri ile ilgili olarak anılmaktadır.

Benzer metin KUB LVIII 52 ay.III 14'. satırda *zilipuratalla-* adamları, "Fırtına Tanrısının adamı" (^{LÜ}^DU) ile birlikte anılmakta ve avlu (^E*ḥila-*) söz konusu edilmektedir. Aynı metnin bir sonraki paragrafında *zilipuratalla-* adamları bu kez kadehle ilgili olarak anılmaktadır:

KUB LVIII 52

- ay.III 14']^{LÜ.MEŠ}zi-li-pu-ra-tal-li<<-lu>>-uš
 15']tar-an ^{LÜ}^DU ^Eḥi-i-li
 16'] ú-ya-te-ez-zi
-
- 17' ^{LÜ}.]MEŠzi-li-pu-ra-tal-la-aš
 18'] GAL da-a-i nu-uš-ša-an
- ay.III 14']*zilipuratalla-* adamları
 15'] ... Fırtına Tanrısı'nın adamı avluya/da
 16'] getirir.
-
- 17']*zilipuratalla-* [adam]ları
 18'] kadehi alır / koyar ve üzerine

Diğer bir bayram ritüeli KBo XXIV 93'de ^{LÚ}zilupurijatalla-adamı, "Fırtına Tanrısının adamı" (LÚ ^DU) ve *akuttara-* adamı ile birlikte görev yapmaktadır. Metin şöyledir:

KBo XXIV 93 (duplikat metin HT 40 öy. 2' – 14')

- ay.III 24 [GI]M-an-ma-at-kán ka-ri-pa-u-ya-an-zi¹⁰² aš-ša-nu-ya-an[-zi]
 25 [nam[?]]-ma-at LÚ ^DU LÚ a-ku-ut-tar-ra-aš¹⁰³ LÚ za-li-pu-[-ra-tal-la-aš]
 26 [^{LÚ}MUNUS.MEŠŠ]U.GI ^{URU}Ha-at-ti-ja da-a-an a-ni-ja-a[n-zi]
 27 [] x x x [t(a)] ^{GIŠ}hu-im-pa-az¹⁰⁴ hur-nu-ya-a[n-zi]
 28 [(x)] ar-ri-ra-an-zi¹⁰⁵ [
 29 [^{LÚ}]a-ku-ut-tar-ra-aš¹⁰⁶ LÚ za-li-pu-[-ra-tal-la-aš]¹⁰⁷
 30 [] x da-a-an a-ni-ja-an[-z(i)]
 31 [-]x-zi a-pé-i[a
 32

- ay.III 24 Fakat onlar yemeğe hazırlandıklarında,
 25 [son]ra onları Fırtına Tanrısı'nın adamı, "içirici", *zalipu[ratalla-]* adamı
 26 Hatti kentinin yaşlıları ikinci defa icra ederler.
 27 [] ... yer döşemesini[?] sularlar.
 28 [] kazırlar. [
 29 [] "içirici", *zalipu[ratalla-]* adamı
 30 [] ... ikinci defa icra ederler.
 31 [] ... ve onlar d[a
 32

¹⁰² Duplikat metin HT 40 öy. 2' ka¹-ri-pa-u-ya-a[n].

¹⁰³ HT 40 öy. 3' ^{LÚ}a-ku-ut-tar-aš.

¹⁰⁴ HT 40 öy. 5' ^{GIŠ}hu-im-pa-za.

¹⁰⁵ HT 40 öy. 6' a-ar-ra-an[-zi].

¹⁰⁶ HT 40 öy. 7']a-ku-ut-tar-aš.

¹⁰⁷ HT 40 öy. 7' ^{LÚ}zi-li[-pu-ri-ja]-tal[-la-aš]. Tamamlama için ayrıca bkz. F. Sommer, BoSt 7, 1922, 60 d.n.1.

Hatti dilinde rezitasyon içeren bir bayram fragmanında *zilipuriġatalla-* adamları gelmekte ve kendilerine altı kez vurmaktadırlar. Bunlardan biri eline, diğeri de ayağına vurmaktadır. Arkasından *zilipuriġatalla-* adamlarının şefi⁹ Hattice dua etmektedir:

KUB I 14¹⁰⁸ (// KUB XXVIII 96 11' - 18' ; // KBo XXVII 55 sağ sütun 4' - 9')

öy.II 8' EGIR-ŠÚ-ma^{LÚ.MEŠ}zi-li-pu-ri-ġa-tal-la-aš

9' ú-ua-an-zi nu-za VI-ŠU

10' ua-al-ġa-an-zi I-aš-za-kán

11' [Š]U-ŠÚ ġa-at-ta I-aš-ma-za-kán¹⁰⁹

12' [GÌ]R-ŠU ġa-at-ta

13' [UGULA(?)]¹¹⁰ L^{Ü.MEŠ}zi-li-pu-ri-ġa-tal-la-aš

14' [ġ]a-at-ti-li ki-iš-ša-an ma-al-di

öy.II 8' Arkasından *zilipuriġatalla-* adamları

9' gelirler ve altı defa

10' kendilerine vururlar. Biri

11' eline vurur, diğeri ise

12' ayağına vurur.

13' *zilipuriġatalla-* adamları[nın şefi (?)]

14' [H]attice şöyle dua eder.

Tanrı Zilipuri'nin anıldığı Hattice rezitasyon içeren paralel metin KUB XXVIII 95'de *zilipuriġatalla-* adamlarının şefi Hattice dua etmektedir:

KUB XXVIII 95

öy.[?] II 1 ġar-kán-zi UGULA^{LÚ.MEŠ}zi-l[ġi-pu-ri-ġa-tal-la-aš

2 ma-al-ti ġa-at-te-li [

¹⁰⁸ Trans. ve terc. için bkz. E. Neu, StBoT 5, 1968, 52.

¹⁰⁹ Paralel metin KUB XXVIII 96 14' I-aš-ma-az-kán.

¹¹⁰ UGULA olarak tamamlama nedenimiz 14. satırdaki fiilin 3. şahıs tekil yazılımlına göredir. Ayrıca bkz. // KUBXXVIII 95 öy.[?] II 1; // KBo XXVII 55 sağ sütun 8'.

öy.² II 1 tutarlar. zil[ipuratalla-] adamlarının şefi
2 Hattice dua eder. [

Hattice rezitasyon içeren bayram fragmanında zilipuriyatalla- adamı anılmaktadır:

KBo XXVII 39 (duplikat metin KUB XXVIII 101 III x+1 - 2')

sağ sütun 17' EGIR-an-da-ma-za-kán ^{LÜ}zi-l[i-pu-ri-ia-tal-la-
18' I-aš GİR-ŠŪ ¹¹¹ ha-at-ta-at-ma-za-kán [

sağ sütun 17' Fakat arkasından zil[ipuriyatalla-] adamı [
18' biri ayağını vurur [

Bir ritüel fragmanında telafi hayvanları kıra sürülmektedir. zilipuriyatalla- adamı ve marangoz (^{LÜ}NAGAR) metnin kırık olması nedeniyle saptayamadığımız şeyleri kurban etmektedirler:

KBo XXIV 16

9'] na-aš LÍL-ri pe-é-da-an-zi
10' na-ak-k]u-uš-ši-uš-ša [L]ÍL-ri pé-en-na-an-z[i]
11'] a-še-ša-an-zi
12'] x u-a-al-aḫ-hu-u-ua-qr DÜ-zi
13' ^{LÜ}zi-li-p]u-u-ra-at-tal-la-aš ^{LÜ}NAGAR¹-ia
14'] nu-uš-ši SISKUR a-pu-u-uš DÜ-an[-zi]

9'] onları kıra götürürler.
10'] ve [telafi ha]yvanlarını [k]ıra sürerler.
11'] yerleştirirler.
12'] ... vurmaya icra eder.
13' zilip]uratalla- adamı ve marangoz
14'] ve onları onun için kurban eder[er].

Kırık içerikli bir bayram fragmanında zilipuriyatalla- adamı, ašuşatalla- adamı ile aynı konteks içinde söz konusu edilmektedir:

¹¹¹ Veya GİR-an?

KUB XLIV 57

- 2']x-za *hu-u-ma-a-an-za a-ap-p[a*
 3' -k]án ne-i-ja^{LÚ} a-šu-ša-tal-l[a-
 4'] x da-a-i IV^{LÚ.MEŠ} zi-li-pu-ra-tal-l[a-aš
 5'] x GİR-za-kán ŠU-an I-aš ha-at-ti
 6' ^{LÚ}ALJAM.ZU₉-za ŠAḪ.TUR ha-a-ši
 7' p]ár¹-aš-du-un lu-u[k-k]án-zi
 8' ^{LÚ}ALAM].ZU₉-kán A-NA DAM-ŠU ša-ra-a ša-x[

- 2'] ... tümü tekra[r
 3'] ... çevirir. ašušatall[a]- adamı [
 4'] ... koyar / alır. Dört zilipuratal[la-] adamı [
 5'] ... ayak ve elini bir kez vurur.
 6' rez]itator domuz yavrusunu ortaya çıkarır.
 7' s]ürgünü yak[ar]lar.
 8' rez]itator karısına yukarıya ... [

Hattice rezitasyon içeren bir bayram kutlaması fragmanı olan KUB XLVIII 7'de ^{LÚ.MEŠ}z[i- geçmektedir. Ancak bunun ^{LÚ.MEŠ}zinhureš, ^{LÚ.MEŠ}zilipuriyatalleš ya da ^{LÚ.MEŠ}zipuriyatalleš şeklinde mi okunacağı konusu kesin değildir¹¹².

c. Dini ve idari metinlerde ^{LÚ}zilipuriyatalla-

Yerel kültler için bağışları içeren KUB XLIII 29 metninde zilipuriyatalla- adamlarının başı, heštā- adamı, hapiia- adamları ve zintu]hi- kadınları ile birlikte anılmaktadır:

KUB XLIII 29

- öy.II 5 ^{LÚ}]hi-iš-ta-a GAL^{LÚ.MEŠ} zi-li-pu-
 u-ri-ia-tal-[la[?]-aš[?]]
 6]x-aš hu-u-ma-an-[d]a-a-aš-ša
^{LÚ.MEŠ}ha-a-pi-ia-aš
 7 ^{MUNUS.MEŠ}zi-in-t]u-hi-e-eš an-na-nu-ma-an-zi

¹¹² Bibliyografya ile birlikte bkz. C. Kühne, ZA 70, 1980, 98.

öy.II 5]hešta- adamı, zilipuriġatal[la]- adamlarının başı ¹¹³
6] ... ve ħapiġa- adamlarının tümü
7	zint]uĥi- kadınları eğitmek için

Aynı metnin ay.III 5'. satırında zilipuriġatalla- adamları]^{LÚ.MEŠ}zi-li-pu-u-ri-ġa-tal-l[e-eš] -x-a-an-zi şeklinde söz konusu edilmektedir.

Yine aynı metin grubuna dahil KBo VIII 124 numaralı metinde zilipuriġatalla- adamları, “köpek adam” (^{LÚ}UR.GI₇), uuauua- kadını, ħapi(ġa)- adamları ve zinĥuri- adamları ile aynı konteks içinde anılmaktadır:

KBo VIII 124 +

ay. 3']x ^{HIA} XX UDU ^{HIA} LÚ ^{MEŠ} x [
4']x-ip-pár I GU ₄ X UDU ^{HIA} MUNUS ^{MEŠ} x[
5'	^{LÚ}]UR.GI ₇ ar-ĥa-aš I GU ₄ [!] V UDU [L]Ú ^{MEŠ} [
6'] VIII UDU ^{HIA} LÚ ^{MEŠ} zi-li-pu-ri-ġa-t[al-
7'] x XV UDU ^{HIA} MUNUS [!] ú-ua-ú-ua VII UDU ^{HIA} L[Ú
8'	^{LÚ.MEŠ}]ĥa-a-pé-e-eš V UDU ^{HIA} LÚ ^{MEŠ} zi-in-ĥ[u-

Yerel kültler için bağışları içeren diğer bir metinde zilipuriġatalla- adamları zinĥuri- adamları ile birlikte anılmaktadır.

KBo XI 48

öy. 6'] x ^{LÚ.MEŠ} zi-in-ĥu[-ri-
7'] x-ŠU ĥu-u-ġa-an-z[i
8'] x tar-ku-an-zi [
9'	^{LÚ.MEŠ} zi-li-p]u-ri-at-tal-la-aš-za [
10'] x ma-al-di [

¹¹³ Bkz. F. Pecchioli Daddi, Mestieri, 1982, 523.

- öy. 6'] ... zinhu[ri-] adamları []
 7'] ... kez koşarla[r].
 8'] ... dans ederler. []
 9' zilip]uritalla- [adamları] []
 10'] ... dua eder. []
-

Aynı metnin arka yüz 5'. satırında ise *zilipurijatalla-* adamlarının karıları söz konusu edilmektedir:

- ay. 4']-mu A-NA LÚSA[NGA?
 5'] DAM^{MEŠ} LÚ.MEŠ^{LÚ} zi-li-pu-u-r[i-ja-at-tal-la-aš
 6' MUNUS.MEŠ^{MUNUS} zi-in-(??)]tu-u-e-eš ú-ua-an-zi []
-

- ay. 4'] ... ra[hip]'e []
 5'] zilipuri[jatalla-] adamlarımın karıları []
 6' zin]tuhi-(??) [kadınları] gelirler. []
-

Bir kült envanter fragmanı olan KUB XLVI 29 numaralı metinde *zilipurijatalla-* adamları görev almaktadır:

KUB XLVI 29

- öy. 2' EGI]R(?)-ŠÚ XL(?) NINDA LA-AB-KU []
 3'] II UP-NU-ja
 4' U]P-NU-ja ZÌ.DA IV BÂN BAPPİR []
 5'] x LÚ.MEŠ^{LÚ} zi-li-pu-ri-i[a-tal-]
 6'] silinti pé-eš-kán-zi
-

- öy. 2' ark]asından(?) kırk(?) nemli²/yumuşak²
 ekmek []
 3'] ve iki avuç ölçüsü
 4' a]vuç ölçüsü un, dört BÂN ölçüsü
 bira mayası []
 5'] ... zilipuri[jatalla-] adamları []
 6'] ... verirler.
-

d. Tablet kataloğunda ^{LÜ}zilupurijatalla-

KUB XXX 43 numaralı tablet kataloğu ya da diğer bir deyişle raf kontrol kaydında, zalipuratalla- adamı hakkındaki ikinci tabletin dik durmadığı anlaşılmaktadır:

KUB XXX 43¹¹⁴

ay.III 4' DUB II^{KAM LÜ} za-li-pu-ur-ra-tal-la-aš ša-ra-a-ma-at
5' Ü-UL ar-ta-ri

ay.III 4' zalipuratalla- adamı hakkında ikinci tablet dik
5' durmuyor.

III) Sonuç

“Tanrı Zilipuri’nin rahibi” anlamına gelen ^{LÜ}zilupurijatalla- Hatti kültüne dahil bir görevlidir. Yine Hatti kültü dahilinde görev yapan ^{LÜ}zipurijatalla- ayrı bir görevli olarak değerlendirilmelidir. ^{LÜ}zilupurijatalla- Hatti kökenli “inşa ritüelleri”nde ritüel icracısı olarak görev almaktadır. ^{LÜ}akuttara- da tıpkı ^{LÜ}zilupurijatalla- gibi, ritüel icracısı olarak metinlerde geçmektedir. Bu nedenle, zaman içerisinde bu iki görevli birbirlerinin yerini almış olmalıdırlar.

Ayrıca, zalipurijatalla- adamları, Hititlerin düzenli olarak kutladıkları nuntarrijašha- ve KI.LAM bayramlarında belirledikleri gibi kış bayramı kutlamalarında da görev almaktadırlar. Anılan bayramlar Hatti kökenli olduğundan, bunların Hatti kültüne dahil görevli oldukları bir kez daha kanıtlanmaktadır. zalipurijatalla- adamları kralın katıldığı çeşitli bayramlarda onların huzurunda bulduklarından önemli mevkie sahip olmalıdırlar. GAL^{LÜ.MEŠ}zilupurijatallaš ve UGULA^{LÜ.MEŠ}zilupurijatallaš unvanlarının bulunması nedeniyle hiyerarşik bir düzene de sahip oldukları anlaşılmaktadır. zalipurijatalla- adamlarının bizzat ritüel icra etmeleri yanı sıra diğer görevlerini şu şekilde sıralayabiliriz: Çakıl taşlarını saray görevlisine vermek, kralın huzurunda reverans yapmak, kalın

¹¹⁴ Trans. ve terc. için bkz. E. Laroche, CTH, 1971, 177; ayrıca bkz. H. Otten, Bibliotheken im Alten Orient, Das Altertum Band 1 Heft 2, Berlin, 1955, 74; Ali M. Dinçol, Hititler, Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi 1 (Görsel yayınlar), İstanbul, 1982, 97; C. Karasu, ArAn 3, 1997, 233.

dokumayı almak, *huhupal-* müzik aleti eşliğinde şarkı söylemek, *huhupal-* müzik aletini çalmak, Hattice dua etmek.

zilipuriyatalla- adamları, kral, saray görevlilerinin başı, saray görevlileri, rahip, merhemli rahip, *tazzelli-* rahibi, *hamina-* adamı, saki, şarkıcı, *tahan[ziia-]* adamları, flüt çalan adam (^{LÜ}GI.GİD), tapınak adamları (^{LÜ}MES É.DINGIR^{LIM}), sağır adam (^{LÜ}Ú.ĤUB), Fırtına Tanrısının adamı (^{LÜ} DÜ), “içirici” (^{LÜ}akuttara-), Hatti kentinin yaşlıları, *heštā-* adamı, *hapiia-* adamları, *zintuĥi-* kadınları, köpek adam (^{LÜ}UR.GI₇), *uuauua-* kadını, *zinhuri-* adamları, marangoz (^{LÜ}NAGAR), *ašušatalla-* adamları, flüt çalan adam (^{LÜ}GI.GİD), tapınak adamları (^{LÜ}MES É.DINGIR^{LIM}), el çırpıcı kadın (^{MUNUS}paluatalla-), *iū[ant²]-* kadınları gibi değişik görevli ve insan grubu ile birlikte çalışmakta ya da bunların yanında belirmektedir. Ayrıca *zilipuriyatalla-* adamlarının karıları da söz konusu edilmektedir. Görev aldıkları yerler arasında “yeni saray” ve avlu (^Éhila-) bulunmaktadır.